

Översyn av riktlinjer för arvode till ställföreträdare

Förslag till beslut

1. Överförmyndarnämnden beslutar att ge Överförmyndarenheten i uppdrag att göra en fördjupad konsekvensanalys av förändrade riktlinjer för arvode till ställföreträdarna samt bereda frågan om övergångsregler.

Ärende

Linköpings kommun tillämpar riktlinjer för arvode som skiljer sig från många av Sveriges kommuner. Dels genom att betala ut arvode i förskott, utifrån en preliminär bedömning av uppdragets svårighetsgrad och dels genom att arvode betalas ut även i de fall det är huvudmannen som ska bekosta arvodet. Detta faktureras sedan huvudmannen i efterskott. Överförmyndarnämndens syfte med att införa arvodesutbetalning i förskott var att stimulera fler frivilliga att ta sig an uppdrag som god man eller förvaltare. Dessvärre har arvodessystemet inneburit en rad extra kostnader så som särskilda anpassningar av verksamhetssystemet, administrativ komplexitet med ökad risk för fel i handläggningen och svårigheter för ställföreträdarna att själva kontrollera att rätt ersättning betalats ut. Förslaget innebär att arvodessystemet anpassas till lagstiftningen gällande utbetalning efter utfört uppdrag. För att fortsatt stimulera frivilliga att ta sig an uppdrag föreslås förändringar om högre arvodesnivå för mer komplicerade ärenden samt ett startbidrag vid nytt ärende eller byte. Förslaget är att kommunen även fortsättningsvis betalar ut arvode till alla ställföreträdare då detta bedöms innebära en alltför stor förändring i dagsläget. Sammantaget syftar förändringarna till att även fortsättningsvis stimulera fler frivilliga att ta uppdrag och samtidigt säkerställa att huvudmännen betalar ett rimligt och korrekt arvode och att kommunens medel används på ett ansvarsfullt sätt.

Föreslagna förändringar innebär i korthet:

- Att betala ut arvode efter granskning av genomfört uppdrag.
- Att införa ett startbidrag i uppdrag enligt föräldrabalken 11:4, 11:7.
- Att öka nivån på arvodet med 2 % i uppdrag med högre komplexitet, nivå 2 och 3.

- Att ersätta kostnader i uppdraget mot reell kostnad istället för 2 % i schablonersättning.
- Att ersätta extraordinära insatser under året med schablonbelopp istället för redovisning av timmar.
- Att ersätta uppdrag enligt föräldrabalken 11:1-3 samt specifik rättshandling enligt 11:4 med schablon istället för redovisning av timmar.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse Översyn av riktlinjer för arvode till ställföreträdare 2021-02-11

Bakgrund

Den som utses som ställföreträdare (god man, förvaltare eller förordnad förmyndare) har rätt till ett skäligt arvode för sitt uppdrag och har rätt till ersättning för de utgifter som har varit skäligen påkallade för uppdragets fullgörande enligt 12 kap. 16 § föräldrabalken (FB).

Av förarbetena till lagstiftningen framgår att uppdrag som god man eller förvaltare präglas av ett betydande mått av ideell verksamhet (SOU 2004:112 s. 823). Det är ett frivilligt uppdrag och inte fråga om en anställning. Ställföreträdaren kan därför inte förvänta sig att få ett arvode som kan jämföras med lön och som omfattar allt vad denne har utfört för sin huvudman. Ställföreträdaren kan därför inte heller få ersättning för förlorad arbetsförtjänst.

Varje överförmyndare har frihet att bestämma hur ofta och för vilken tid arvode och ersättning för utgifter ska betalas. I förarbetena (prop. 1993/94:251 s. 220) sägs dock att om det inte finns några speciella omständigheter är det naturligt att arvoderingen sker årligen för de mer långvariga ställföreträdarskapen.

Riktlinjer för arvode i Linköpings kommun

Överförmyndarnämnden i Linköpings kommun har fastställt riktlinjer där ett preliminärt besked om arvode lämnas till ställföreträdarna innevarande år. Detta arvode betalas ut av kommunen i delbetalningar under året, oavsett om det huvudmannen eller kommunen som ska stå för kostnaden.

Året efter utfört uppdrag, i samband med granskning av årsräkning och redogörelse, fastställs arvodet och vem som ska stå för kostnaden beräknas utifrån huvudmannen ekonomi. I de fall huvudmannen ska stå för arvodeskostnaderna fakturerar kommunen huvudmannen för arvodet.

Hur ser arvodet ut i andra kommuner?

Varje kommun beslutar själv om nivå på arvodet utifrån föräldrabalken regler om skäligt arvode till de ställföreträdare som tar sig an ett uppdrag. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har arbetat fram nivåer som kommunerna kan använda sig av för att underlätta bedömningen av arvodesnivåerna i olika typer av uppdrag. Dessa skiljer sig genom att *bevaka rätt* ersätts per timme medan *förvalta egendom* och *sörja för person* ersätts med schablon mellan 10-30% av prisbasbeloppet.

Gemensamt för många av Sveriges kommuner är att SKR:s riktlinjer ligger till grund i bedömningen av arvodesnivåerna samt att ställföreträdaren själv tar ut sitt arvode från huvudmannens konto året efter utfört uppdrag. När årsräkningen är granskad får ställföreträdaren ett uttagstillstånd på den summa överförmyndaren har bedömt som ett skäligt arvode. Det åligger på

ställföreträdaren att se till att arbetsgivaravgifter, social avgifter betalas och att en förenklad arbetsgivardeklaration lämnas in.

I Norrköpings kommun får ställföreträdaren sitt arvode året efter utfört uppdrag. Under förutsättning att korrekt, och komplett, ifylld årsredovisning är inlämnad innan den 1 mars, betalas arvode ut senast i juni månad. Den som lämnar in för sent, utan att ha beviljats anstånd innan den 1 mars, får arvodet först när årsräkningen är granskad. Efter att korrekt årsräkning är granskad och om huvudmannen ska betala arvodeskostnaden eller del av den, skickas en faktura på samtliga arvodeskostnader till ställföreträdaren. Örebro kommun har ett liknade system, men utbetalning från kommunen sker i samtliga fall efter att granskning årsräkning och redogörelse skett. Huvudmannen faktureras sedan beloppet. I båda kommunerna ser kommunen till att arbetsgivaravgift och social avgifter betalas in.

Örebro kommun har ett arvodesystem där ställföreträdaren vid start av nytt uppdrag arvoderas 1 000 kr för extra insatser under första året, eller 2 000 kr för omfattande insatser under första året. Vid byte arvoderas 500 kr för extra insatser i samband med bytet. För kilometerersättning följer Örebro skatteverkets riktlinjer men har en gräns för utbetalning vid max 4 % av prisbasbeloppet. I Malmö kommun betalas ingen ersättning ut för resor inom Malmö stad utan dessa utlägg ska täckas av kostnadsersättningen på 2 % av prisbasbeloppet. Samtliga kommuner använder sig av en schablon på 2 % av prisbasbeloppet för att ersätta ställföreträdaren för utlägg som kan förekomma av administrativ art.

I Västerås Stad ansvarar varje ställföreträdare själv för att ta ut sitt arvode från huvudmannen efter beslut från överförmyndaren samt att betala in skatt och sociala avgifter till Skatteverket.

Utmaningar med nuvarande arvodesystem i Linköpings kommun

- Utbetalning av arvode under innevarande år innebär att delbetalningarna grundas på ett antagande om ärendets svårighetsgrad. Det finns möjlighet vid granskningstillfället att komplettera om uppdraget varit mer komplicerat men inga ställföreträdare behöver i praktiken återbetala utbetalt arvode om uppdraget varit enklare än den tidigare bedömningen gett vid handen
- I den händelse att uppdraget avslutas under året, stoppas kommande utbetalningar men redan utbetald ersättning återkrävs inte.
- Kommunen betalar ut arvode och fakturerar i efterhand, d.v.s. ligger ute med stora summor. Skulle en huvudman vägra att betala sitt arvode när faktura distribueras har kommunen ingen laglig grund att kräva

betalning eftersom inget avtalsförhållande gäller mellan huvudman och kommunen utan mellan ställföreträdaren och huvudmannen.

- Få ställföreträdare är medvetna om att det är ett förskott
- Arbetstid för att hantera inbetalningar av skatt och sociala avgifter samt fakturera huvudmän som ska betala sitt eget arvode.
- Eftersom arvodessystemet är unikt kan inte utvecklings- och supportkostnader delas med andra kommuner utan måste hanteras av Linköping själva. Anpassningarna i nuvarande system har inneburit ett komplicerat handhavande och svårigheter för både handläggare och ställföreträdare att kontrollera i efterhand att rätt ersättning betalas ut.
- Vid överflyttning mellan kommuner har Linköpings kommun redan betalat ut arvode.

Översikt över föreslagna förändringar

Föreslagen ändring	Syfte	Risk eller möjlighet	Beräknad kostnad
Startbidrag i nya ärenden och vid byte (FB 11:4 och 11:7) Schablon 1 %, 2 % och 4 %	Stimulera till att ta fler uppdrag Betalas ut i samband med övrigt arvode	Ev. kostnad för att anpassa verksamhets-system	Ökad kostnad med 225 tkr
Höjt arvode med 2% i nivå 2 och 3	Öka viljan hos ställföreträdare att ta sig an mer komplicerade uppdrag	Osäkerhet i beräkningen som bygger på uppskattat antal ärenden som berörs	Ökad kostnad med 215 tkr

<p>Kostnads-ersättning mot reell kostnad</p> <p>(istället för schablon)</p>	<p>Huvudmannen ersätter bara faktiska kostnader vilket antas minska kostnad för flera huvudmän</p> <p>Skatteverkets regler innebär beskattning vid många uppdrag</p>	<p>Ökad administration med beslut i varje ärende</p>	<p>Minskad kostnad med 100 tkr</p>
<p>Schablon vid - extraordinära insatser och - Kortare uppdrag</p> <p>FB 11:1-3 och specifik rättshandling 11:4</p> <p>Bedömning i tre nivåer 3 %, 5 % och 8 %</p>	<p>Minskad administration</p>	<p>Utbetalning i samband med övrig ersättning uppfattas negativt av ställföreträdarna</p> <p>Osäker kostnadsberäkning</p>	<p>Minskade kostnader med 27 tkr</p>

Ekonomiska konsekvenser

Utifrån ovanstående beräkningar kommer arvodeskostnaderna att öka med mellan 400-500 tkr. Förändringen bedöms rymmas inom befintlig ram. De besparing som kommer att bli konsekvensen av säkrare utbetalningar och minskade verksamhetskostnader är svår att beräkna och har inte räknats med. En anpassning av arvodessystemet innebär också att kommande verksamhetssystem inte behöver anpassas med kostnadsbesparingar som följd.

Samråd

Ytterligare samråd och omvärldsbevakning kan övervägas av nämnden.

Uppföljning och utvärdering

Förändringarna i riktlinjer för arvode behöver utvärderas utifrån olika aspekter:

- Är faktiska kostnader för ändringarna i nivå med beräknade kostnader?

- Har förändringarna gett beräknade effekter på minskad administration och minskade kostnader?
- Har motivationen hos ställföreträdarna att ta svårare ärenden ökat?
- Har ökningen av arvode i nivå 2 och 3 påverkat arvodesbedömningarna i nivå 4?

Kommunledningskontoret

Petra Hallqvist